

Μουσική & Πολιτισμός Ελλάδα και Ινδοευρωπαίοι

Τον 2^ο αιώνα μ.Χ. ο περιηγητής Πausανίας αναφέρει μία Αρκαδική παράδοση σχετικά με την θεά Δήμητρα. Αυτή έλεγε πως ο Ποσειδών την παρενοχλούσε σεξουαλικά και εκείνη για να τον αποφύγει μεταμορφώθηκε σε φοράδα. Ο θεός της θάλασσας την εντόπισε στον κάμπο της Αρκαδίας, έγινε άλογο και ζευγάρωσε μαζί της. Από αυτό το σμίξιμο γεννήθηκε ο Αρείων, ένα υπέροχο άτι, και μία κόρη που αργότερα κατονομάστηκε Δέσποινα (Pausanias VII-25-5): ο μύθος δίνει μία εκδοχή για την καταγωγή της Περσεφόνης. Εδώ η Δήμητρα ονομαζόταν Ερινύς. Προσέξτε το όνομα ερινύς στον ενικό, όχι όπως οι Ερινύες του έπους και του δράματος που καταδίωκαν και τιμωρούσαν εγκληματίες. Προσέξτε επίσης τη μεταμόρφωση των θεών σε άλογα.

Στη βόρεια άκρη της Ευρώπης, 1000 χρόνια σχεδόν μετά τον Pausanias, το Σκανδιναβικό έργο *Edda* του Snorri Sturluson που περιγράφει τους σωζόμενους μύθους της Νορδικής προ-Χριστιανικής θρησκείας, δίνει την ιστορία του αλόγου του θεού Odin (ή Wodan στα Γερμανικά). Ένας γίγαντας ανέλαβε να φτιάξει το τείχος του οχυρού των Θεών, Aesir. Θα είχε σαν βοηθό του μόνο το άλογο του Svadilfaeri. Αν τελείωνε το οχυρό πριν μία ορισμένη ημερομηνία θα έπαιρνε για αμοιβή την όμορφη θεά Freya ως σύντροφο και κυριαρχία στον ήλιο και τη σελήνη. Αν δεν το κατόρθωνε δεν θα έπαιρνε τίποτα. Όντως ο γίγαντας άρχισε να κτίζει με μεγάλη ταχύτητα και το άλογο του κουβαλούσε γοργά τεράστιους ογκόλιθους. Το έργο κόντευε να τελειώσει πριν την καθορισμένη μέρα οπότε οι Aesir ανησύχησαν γιατί δεν ήθελαν να χάσουν την πανέμορφη Freya, τον ήλιο και το φεγγάρι. Τότε ο Λόκι, ο πανούργος θεός της ζαβολιάς και των μεταμφιέσεων, έγινε φοράδα και ξελόγιασε τον Svadilfaeri. Ο δυνατός ίππος παράτησε τους ογκόλιθους και ακολούθησε την όμορφη φοράδα σ' ένα δάσος. Το τείχος δεν τελείωσε έγκαιρα κι ο γίγαντας έχασε την αμοιβή του. Μετά η φοράδα γέννησε τον Sleipnir, ένα άτι με οκτώ πόδια.. Ήταν το γρηγορότερο άτι στον κόσμο και οι θεοί το χάρισαν στον βασιλιά τους Οντίν. (*Edda*, 35-6.). Κι εδώ βλέπουμε τη μεταμόρφωση του θεού σε άλογο και μετά τη γέννηση νέου, εξαιρετικού ίππου. Αυτή η ομοιότητα θα μπορούσε να είναι εντελώς συμπτωματική.

Στην μακρινή Ινδία, πολλούς αιώνες πριν τον Pausanias, λέγεται πως η θεά Saranyū άφησε τον σύζυγό της Vivasvat (=άποψη του θεού Ήλιου) και τα δίδυμά τους, τον Yama και την Yamī, κι εξαφανίστηκε. Ο Vivasvat όμως την εντόπισε σε μορφή φοράδας κάπου (δεν λέγεται που), μεταμορφώθηκε ο ίδιος σε βαρβάτο ίππο και από το ζευγάρωμά τους γεννήθηκαν οι δίδυμοι ιππόθεοι Asvinau. Η ομοιότητα δεν τελειώνει εδώ. Οι δύο Asvinau έσωζαν ανθρώπους από καταιγίδες, τρικυμίες και άλλες κακουχίες και έπαιρναν μαζί στις περιηγήσεις τους τη Sūryā, κόρη του θεού Ήλιου. Μάλιστα την συνόδευσαν στον γάμο της και την παρέδωσαν στον γαμπρό. Ομοίως στην Ελλάδα, οι αδελφοί Κάστωρ και Πολυδεύκτης, οι Διόσκουροι (γιοί του Δία και της Λήδας και δίδυμοι με την Κλυταιμνήστρα και την ωραία Ελένη), έσωζαν από τρικυμίες και καταιγίδες, ήσαν έμπειροι με άλογα και έσωσαν την αδελφή τους Ελένη από απαγωγείς και την συνόδευσαν πίσω στο πατρικό της. Αλλά και στους λαούς της Βαλτικής, οι γιοί του θεού Ουρανού που λέγονταν Dievas Sunelai, έσωσαν από πνιγμό στη θάλασσα την κόρη του Ήλιου, Saules Dukteryus.

Εδώ πια οι ομοιότητες παύουν να είναι συμπτωματικές. Κι επειδή είναι μάλλον απίθανο λαοί τόσο απομακρυσμένοι ο ένας από τον άλλον να έχουν δανειστεί αυτούς τους μύθους, πρέπει να υποθέσουμε πως οι μύθοι έχουν κοινή καταγωγή. Αυτή η σκέψη ενισχύεται από άλλα στοιχεία.

Η ονομασία ερινύς είναι συγγενική με την Σ(ανσκριτική) saranyū. Ας σημειωθεί πως στη Μυκηναϊκή περίοδο γύρω στο 1400 π.χ. μία από τις θεές λεγόταν απλά Ερινύς (Ventris & Chadwick 1973). Αργότερα παρουσιάστηκαν οι πολλές Ερινύες στον Όμηρο και στον Ησίοδο. Ο δεύτερος μάλιστα λέει πως ξεπήδησαν από τις στάλες αίμα που έπεσαν όταν ο Κρόνος ευνούχισε τον πατέρα του Ουρανό κόβοντας τα σεξουαλικά του όργανα (Θεογονία 180-5). Ας κοιτάξουμε λοιπόν τα στοιχεία που έχουμε.

Σ *saraṇyū* = Ε ερινύς, ἑλένη, Μκν *e-ri-nu*.

Δγρ 1

Σ *aśva* = Αβέσταν *aspa-*, Ε ἵππο-/ἴκκο (διάλεκτος), Μκν *iqe-*, Κελτ *ech*, παλ Γερμ *eoh*, παλ Λιθ *ešva*.

Σ *Aśvin* = Μκν *Iqeja*, Κελτ *Erona* (όπου το *p* αντιστοιχεί σε Σ **ś**, Ε **κ** και Μκν **q**)

Όπως βλέπουμε, από την Ινδία μέχρι την Ελλάδα, μέχρι την Ιρλανδία και την Ισλανδία (Σκανδιναβοί, Γερμανικό φύλο) υπάρχουν όμοιοι μύθοι και όμοια λεκτικά στοιχεία. Για να μην έχουμε αμφιβολίες, 2-3 παραδείγματα ακόμα.

Έχουμε πρώτα τον θεό φωτεινό Ουρανό που αστραποβολά και μετά το 'δόντι'.

Σ *Dyaus* = Αβέσταν *div-*, Χετ ^D-*Siu*, Σλαβ *Divŭ*, Ε *Ζευς/Δία-*,

Λ *Ju[s]-piter*, παλ Γερμ *Tyr/*Tīwaz*.

Δγρ 2

Σ *dant-* = Αβ *dāta-*, Ε *οδοντ-*, Λ *dent-* παλ Γερμ *zan(d)/ tōth/tuuth-*,

Κελτ *dēt*, Λιθ *dantis*.

Υπάρχουν εκατοντάδες άλλα παραδείγματα. Η θεά της Αυγής: Σ *Ušas*, Ε *Ηώς*, Λ *Au[s]-rora*, π ΑγγλοΣαξωνική *Eos-tre*. Το 'πόδι': Σ *rad-*, Ε *πους/ποδός*, Λ *ped-*, π Γερμ *fōt* κλπ. 'Η το ρήμα 'πετώ': Σ *pat*, Αβ *rat-*, Ε *πετ-*, Κελτ *hed-*, π Γερμ *feth-* κλπ.

Από όλα αυτά βγαίνει το συμπέρασμα πως πριν από 6-7 χιλιετίες, ίσως και πιο πολύ, υπήρχε ένας κοινός πολιτισμός, ένας λαός ή ένα μίγμα λαών, με την ίδια γλώσσα και θρησκεία και ίδιους νόμους, που διασπάστηκε και διασκορπίστηκε σε διαφορετικά έθνη ή φύλα τα οποία αφού μετακινήθηκαν κι έσμιξαν με άλλους γηγενείς λαούς, ανέπτυξαν πλέον τη δική τους γλώσσα και θρησκεία, παρουσιάζοντας νέα γλωσσικά στοιχεία και νέες θεότητες. Αυτός ο πολιτισμός λέγεται Πρωτο-Ινδο-Ευρωπαϊκός - διότι η Ινδία είναι η πιο ανατολική χώρα και η Ευρώπη στη Δύση μοιράζεται αυτή τη κληρονομιά. (Η Γερμανική ονομασία είναι Ινδο-Γερμανικός πολιτισμός διότι η Ισλανδία που είναι η πιο δυτική χώρα της Ευρώπης κατοικείται από Γερμανικό φύλο.)

Υπάρχει μία θεωρία (και στους λόγιους αρέσει να φτιάχνουν θεωρίες) που λέει πως γλωσσικές ομοιότητες δεν προϋποθέτουν κατ' ανάγκη μία μητέρα πρωτογλώσσα από την οποία κατάγονται οι όμοιες γλώσσες. Αλλά, λέει η θεωρία, αυτές οι ομοιότητες αναπτύχθηκαν μέσω επαφών και πολιτισμικών "κυμάτων" (Trubetzkoy 1939). Ευτυχώς αυτή η θεωρία έχει εγκαταληφθεί πιά, διότι δεν ευσταθεί καθόλου.

Μία άλλη θεωρία προβάλλεται από ορισμένους νέο-Έλληνες. Αυτή ισχυρίζεται πως η Ελλάς και η Ελληνική γλώσσα είναι η κοιτίδα του ΠΙΕ πολιτισμού. Σε μερικές ακραίες εκδοχές της, μάλιστα, η θεωρία λέει πως ο Διόνυσος ή ο Ορφείας ή κάποιος άλλος θεός ή ημίθεος ταξίδεψε στην Ανατολή στη 10^η χιλιετία πΧ, ή κάπου εκεί, και εκπολίτισε Ινδούς, Κινέζους, και Ιάπωνες. Τέτοιοι ισχυρισμοί μπορεί να εμφυσούν περηφάνεια αλλά στερούνται παντελώς οποιασδήποτε τεκμηρείωσης και λογικής σκέψης. Όχι, οι σύγχρονες γλώσσες που αναφέραμε είναι απόγονοι της μητέρας Πρωτο-Ινδο-Ευρωπαϊκής.

Αλλά είναι ώρα να αναρωτηθούμε τι σχέση έχουν όλα αυτά με τη μουσική. Από μία άποψη, δηλαδή της καθαρά μουσικής σύνθεσης, είτε πρόκειται για τις συμφωνίες του Μότσαρτ και του Μπετόβεν είτε για λαϊκά τραγούδια και τζαζ και ροκ-εντ-ρόλ, όλα όσα αναφέραμε δεν έχουν σχέση. Από την άποψη όμως των ιδιοτήτων που εκδηλώνονται από μουσικές νότες στη διαδοχή τους στην οκτάβα ή σε μία μελωδία έχουν σχέση, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

...(Να παιχτεί η Οκτάβα και μια πολύ σύντομη μελωδία - Από το Gloria του Vivaldi).

Η μουσική ενέχει ποικίλες ιδιότητες ή ποιότητες και γιαυτό επιδρά στα συναισθήματά μας. Έχει μάλιστα θεραπευτικές επιδράσεις σε πολλές περιπτώσεις και αυτό είναι γνωστό από την αρχαιότητα. Κάθε μουσικό κομμάτι αποτελείται από νότες σε ορισμένες μεταξύ τους σχέσεις, φράσεις ή μελωδίες, δοσμένες από ένα ή πολλά διαφορετικά όργανα. Κάθε νότα έχει μια βασική ποιότητα. Η ΝΤΟ πχ είναι ισχυρή, σταθερή, μεγαλόπρεπη. Η ΡΕ είναι αδύναμη, αβέβαιη, ασταθής. Η ΣΟΛ έχει αυτοπεποίθηση και σιγουριά σα να νοιώθει πως τα δύσκολα πέρασαν και από δω και μπρος τα πράγματα θα πάνε κατ' ευχύν. Η ΣΙ έχει διαπεραστικότητα και ακτινοβολία μα συγχρόνως και κάτι σαν θλίψη ή λαχτάρα: περιμένει τη συμπλήρωση της οκτάβας στη ΝΤΟ.

Υπάρχουν φυσικά πολλές οκτάβες – εκτός από την κλίμακα του ΝΤΟ. Μπορούμε να πάρουμε τη ΡΕ ως βασική νότα και να συμπληρώσουμε μια νέα οκτάβα ως την υψηλή ΡΕ. Το ίδιο με τις νότες ΜΙ, ΦΑ κλπ. Σε κάθε περίπτωση η ποιότητα της κάθε νότας θα άλλαζε διότι αλλάζουν και οι μεταξύ τους σχέσεις. Για να μη μπλεχτούμε σε περιπλοκές ας μείνουμε με την αρχική μας Οκτάβα του ΝΤΟ και τις ποιότητες που περιγράψαμε.

... (Ξαναπαίζετε την Οκτάβα) ...

Η οκτάβα με τις ιδιότητές της δεν είναι μόνο μουσικό φαινόμενο. Εμφανίζεται σε όλα τα φαινόμενα της ζωής που συνεπάγονται κάποια διαδοχή γεγονότων ή ενεργειών: πχ η παρασκευή ενός γεύματος, το κτίσιμο μιάς οικοδομής, το στήσιμο μιάς επιχείρησης, η ανάπτυξη ενός ανθρώπου ή ενός πολιτισμού, κλπ. Πχ. η παρασκευή ενός γεύματος ξεκινά με το σίγουρο σημείο ότι, ας πούμε στις 8 μμ θα φάμε μια μακαρονάδα; αυτή είναι η νότα ΝΤΟ. Εδώ υπάρχει η σιγουριά με την έννοια ότι ξέρουμε πως υπάρχει το σπίτι με όλες τις απαραίτητες ευκολίες για το γεύμα – δηλ. κουζίνα, τραπέζι, νερό, φως κλπ. Μετά ακολουθεί η συγκομιδή των υλικών και σκευών που πάντα έχει κάποια αβεβαιότητα: μακαρόνια, σάλτσα, νερό, κατσαρόλες, τηγάνια κλπ: αυτή είναι η νότα ΡΕ. Μετά στη νότα ΜΙ όλα τα υλικά μας καθαρίζονται και ετοιμάζονται στα σωστά μέτρα ανάλογα με την συνταγή που θέλουμε – ναπολιτάνα, αλ πέστο, καρμπονάρα, σιτσιλιάνα ή ό,τι άλλο. Τώρα όμως χρειαζόμαστε την ενέργεια της φωτιάς – κάρβουνο, ηλεκτρισμό ή γκάζι – που θα ψήσει το φαγητό. Το ίδιο το ψήσιμο είναι η νότα ΦΑ. Εδώ χρειάζεται παρακολούθηση στο ψήσιμο ώστε το φαγητό να μην μείνει άψητο ή να μην καεί. Όταν πια το φαγητό ψηθεί, η σάλτσα και η σαλάτα ή ότι άλλο, έχει ετοιμαστεί, νιώθουμε ευχαρίστηση και αυτοπεποίθηση γιατί όλα πήγαν καλά – και αυτή είναι η νότα ΣΟΛ. Με την επόμενη νότα ΛΑ, ετοιμάζεται το τραπέζι πλήρως: τα πιάτα, τα μαχαιροπήρουνα, οι πετσέτες, τα ποτήρια κλπ – όλα είναι στη θέση τους. Αν έχουμε υψηλούς καλεσμένους μάλιστα θα βγάλουμε τα ασημικά, τις πορσελάνες και τα κρύσταλλά μας, ίσως και κεριά, δίνοντας μια έξτρα ποιότητα στο γεύμα: η νότα ΛΑ. Μετά το φαγητό σερβίρεται στα πιάτα, το κρασί στα ποτήρια: εδώ είναι η νότα ΣΙ με την οξύτητα και ένταση της λαχτάρας να αρχίσουμε να τρώμε κι έτσι να συμπληρωθεί η οκτάβα. Καθώς ηχεί πάλι η νότα ΝΤΟ, ψηλότερα τώρα, τρώμε και ικανοποιείται η αρχική επιθυμία. Μπορούμε να δούμε την οκτάβα να λειτουργεί και σε πολλές άλλες διαδικασίες.

Ας κοιτάξουμε μια μεγαλύτερη, πληρέστερη οκτάβα.

Δγρ 3

ΝΤΟ	-	ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑ;
□		;;
ΣΙ	-	ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ;;
ΛΑ	-	ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ;;
ΣΟΛ	-	ΕΘΝΟΣ, ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ (Θρησκεία, Γλώσσα, Νόμοι)
ΦΑ	-	ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΗ (Χρηματοπιστώσεις, Εμπόριο)
□		Ήθη, Έθιμα, Παραδόσεις
ΜΙ	-	ΠΟΛΗ (Επαγγέλματα, Τέχνες, Βιομηχανίες)
ΡΕ	-	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ (Συγκομιδή, Γεωργία, Κτηνοτροφία, Ανταλλαγή αγαθών κλπ)
ΝΤΟ	-	ΚΟΙΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Εδώ καταλαβαίνουμε περίπου τι σημαίνουν οι νότες ως τη ΣΟΛ. Αυτά τα επίπεδα ανθρώπινης δραστηριότητας και ποιότητας τα βλέπουμε γύρω μας έστω κι αν δεν τα συλλαμβάνουμε πλήρως. Αλλά δεν είμαστε καθόλου σίγουροι για τις νότες ΛΑ, ΣΙ και ΝΤΟ στην κορυφή. Για να μιλήσουμε ικανοποιητικά για αυτά τα επίπεδα θα χρειαστούμε πολύ περισσότερο χρόνο. Ξέρουμε τι θα πει να ανήκεις σ' ένα έθνος (το Ελληνικό, ας πούμε) αλλά τι ακριβώς σημαίνει να ανήκεις σε μια κουλτούρα ή σ'έναν πολιτισμό (πχ τον Ινδο-ευρωπαϊκό) ή στην Ανθρωπότητα; Επειδή δεν ξέρουμε ακριβώς, γιαυτό έβαλα ερωτηματικά.

Ως εδώ κοιτάξαμε μια ανοδική οκτάβα. Υπάρχει βέβαια και η κατιούσα ή καθοδική οκτάβα. Υπάρχει μια ανοδική πορεία, ανάπτυξη, εκλέπτυνση – και αυτή είναι η ανιούσα οκτάβα. Αλλά υπάρχει και καθοδική πορεία, παρακμή, ξεπεσμός. Συχνά μάλιστα φαινόμενα που ανήκουν στην καθοδική πορεία και παρακμή εκλαμβάνονται ως ανάπτυξη, ενώ δεν είναι. Τέλος πάντων με την κατιούσα οκτάβα τα έθνη και οι άνθρωποι ξεπέφτουν σε βαρβαρότητα, αρπακτικότητα και άγνοια. Αυτό πρέπει να έγινε πριν από χιλιάδες χρόνια όταν η ενότητα του ΠΙΕ πολιτισμού διασπάστηκε. Αργότερα, στην πρωτοϊστορική περίοδο, ή του Χαλκού όπως λέγεται επίσης, γύρω στο 2000-1800 πΧ αρχίζουν να διαφαίνονται οι διάφοροι λαοί που μιλούν ΙΕ γλώσσες. Στην Μέση Ανατολή στη κεντρο-ανατολική Τουρκία παρουσιάστηκαν οι Χετταίοι γύρω στο 1900 που εδραίωσαν ένα ισχυρό βασίλειο γύρω στο 1650 και μετά μιαν αυτοκρατορία που συγκρούστηκε με τους γειτονικούς λαούς μέχρι και τους Αιγύπτιους. Λίγο αργότερα γύρω στο 1500 παρουσιάζονται οι Μυκηναίοι Έλληνες. Τόσο οι Χετταίοι όσο και οι Μυκηναίοι είχαν γραφή. Την ίδια εποχή περίπου εγκαθίστανται στη δυτική Ευρώπη οι Κέλτες και πιο βόρεια τα Γερμανικά φύλα και οι Βαλτικοί λαοί. Μετά από λίγους αιώνες κατεβαίνουν από τα βορειοανατολικά τα Ιταλικά φύλα. Όλοι αυτοί είναι άγριοι εισβολείς που σφάζουν, καίνε, κურσεύουν. Οι Μυκηναίοι εκπολιτίστηκαν και εγκαθίδρυσαν βασίλεια που είχαν νόμους και τάξη. Αλλά και αυτά κατέρρευσαν στον 12^ο αιώνα από νέες εισβολές για να επανέλθει κάποια τάξη μόλις στον 8^ο αιώνα με καινούργια γραφή στη θέση της παλαιάς που είχε εξαφανιστεί.

Από αυτή τη σκοτεινιά της άγνοιας, το χάος της σύγχυσης και αγριότητας, άρχισε πάλι να αναπτύσσεται η αρχαιο-ελληνική κουλτούρα που θα επηρεάσει ριζικά την μεταγενέστερη ανάπτυξη όλης της Ευρώπης. Κι αυτή η ανάπτυξη αρχίζει με τα επικά που αποδίδονται στον Όμηρο καθώς και τους νομοθέτες, όπως ο Λυκούργος στη Σπάρτη, ο Θαλής στη Μίλητο, ο Σόλων στην Αθήνα και πολλοί άλλοι που έμειναν ανώνυμοι και αφανείς. Λίγο αργότερα, γύρω στο 500 εμφανίζονται οι Λατίνοι με τη δική τους γραφή στην Ιταλία και μετά οι Κέλτες στα βορειοδυτικά που χρησιμοποιούν, όπως έγραφε ο Ιούλιος Καίσαρας, ελληνική γραφή για τις εμπορικές συναλλαγές τους – όχι όμως για τα ιερά τους κείμενα που δίδασκαν οι Δρουίδες προφορικά (*De Bello Gallico* VI, 14). Η μεταγενέστερη ιστορία της ανάπτυξης του Ευρωπαϊκού πολιτισμού από τα

πρώτα βήματα των Ελλήνων και μετά των Ρωμαίων είναι αρκετά γνωστή και δεν χρειάζεται να πούμε περισσότερα παρά μόνο να αναφέρουμε τους τρεις βασικούς συντελεστές: τη διανοήση των Ελλήνων (και των Ρωμαίων μιμητών τους) την αισθηματική θρησκευτική ενέργεια από την Ιουδαϊκή παράδοση (δηλ. Χριστιανισμός) και τη ζωτικότητα των άλλων Ινδοευρωπαϊκών φύλων – δηλ. Κέλτες, Γερμανοί, Βαλτικοί και Σλαβικοί λαοί.

Από πού προήλθαν όλοι αυτοί οι λαοί με την βαρβαρότητα και τον πολυθεϊσμό τους;

Η πιο δημοφιλής θεωρία ήταν μέχρι πρόσφατα αυτή της Νότιας Ρωσικής ή Ποντιακής Στέππας, που δίνει δύο κύματα εξάπλωσης της κουλτούρας Kurgan γύρω στο 4500 και αργότερα. (Kurgan είναι η Ρώσικη λέξη για τον τύμβο ή λοφίσκο του συστήματος ταφής). Παλιά είχαν προταθεί διάφορες κοιτίδες από τη Βαλτική θάλασσα μέχρι τα Βαλκάνια. Αυτές οι θεωρίες αλλάζουν κάθε 20 με 30 χρόνια. Για παράδειγμα στις δεκαετίες του 1980 και 1990 ο Colin Renfrew πρότεινε τη βορειοανατολική Ανατολία (δηλ. Τουρκία) και την εξάπλωση των ΙΕ γλωσσών μαζί με την γεωργία (1987, 1991 κλπ) αλλά τώρα έχει αποδειχθεί ότι η θεωρία δεν ευσταθεί.

Όλες οι θεωρίες μαζί και αυτή της Στέππας με την κουλτούρα Kurgan σκοντάφτουν σε μία μεγάλη δυσκολία: αυτή της Αρχαίας Ινδίας. Σε όλες τις άλλες ΙΕ χώρες (δηλ. λαούς που μιλούν ΙΕ γλώσσες όπως οι Έλληνες, Γερμανοί, Λιθουανοί, Ρώσοι κλπ) υπάρχουν σαφή αρχαιολογικά τεκμήρια εισβολής ή εισόδου αυτών των λαών. Επίσης στις πλείστες περιπτώσεις οι ιστορικές παραδόσεις αυτών των λαών μιλούν για τον ερχομό των νέων φύλων (οι Έλληνες, οι Γερμανοί, κλπ). Πιστευόταν πως οι Ινδοάριοι είχαν εισβάλει στην Ινδία γύρω στο 1700-1500 πΧ. Αλλά εκεί στη βόρεια Ινδία και στο σημερινό Πακιστάν αναπτύχθηκε η κουλτούρα του Ινδού ποταμού, ή Χαράππα, όπως λέγεται. Αυτή η κουλτούρα είναι συνεχής και αδιάσπαστη από περίπου το 7000 πΧ. Μόνο μετά το 600 πΧ οι Πέρσες επεκτάθηκαν και κατέκτησαν ορισμένα τμήματα της Gandhara και Βακτριανής (που αργότερα θα κατακτήσει και ο Μεγαλέξανδρος). Γύρω στο 6000 με 4500 παρατηρείται μια μικρή αλλαγή στους σκελετούς των κατοίκων που δείχνει πως σ' εκείνη την περίοδο ίσως να εισήλθαν νέοι, διαφορετικοί τύποι αλλά η ίδια η κουλτούρα παρέμεινε ανεπηρέαστη. Έτσι τώρα μερικοί λόγιοι – ανάμεσά τους και ο υποφαινόμενος – πιστεύουν πως οι ΙΕ γλώσσες μάλλον ξεχύθηκαν από αυτή την περιοχή (Feuerstein κα 1995, Frawley & Rajaram 1997, Talageri 2000, κλπ) των επτά ποταμών όπως λεγόταν – Saptasindu.

...(Σχ 4: Χάρτης με εξάπλωση από Saptasindhu.) ...

Πως ήταν ο ΠΙΕ πολιτισμός πριν τη διασπορά;

Το πιο σημαντικό στοιχείο είναι ίσως ο μονοθεϊσμός. Γενικά πιστεύεται πως πρώτοι οι Εβραίοι εγκαθίδρυσαν τον μονοθεϊσμό με τον Αβραάμ και τους άλλους προφήτες. Ωστόσο, όπως βλέπουμε στην αρχαία Ελλάδα, οι πρώτοι προσωκρατικοί φιλόσοφοι και οι μεγάλες θρησκο-μυθολογίες όπως ο Ορφισμός, προβάλλουν ως αξίωμα την ύπαρξη μιας αρχέγονης Αρχής. Αυτή την αρχή ο Θαλής την ονόμασε Ύδωρ νερό και αναμφίβολα είναι το νερό του Ωκεανού για τον οποίο ο Όμηρος λέει “ο Ωκεανός γέννησε τους θεούς και μητέρα τους είναι η Τηθύς” (Ιλιάδα 14.200-1). Ο Αναξίμανδρος μετά έδωσε ως Αρχέγονη Πρώτη Αιτία το Άπειρον που είναι θείο και άφθαρτο ενώ αργότερα ο Ξενοφάνης που θεωρείται ιδρυτής της Ελεατικής Σχολής στη Νότιο Ιταλία μίλησε για το Ένα που είναι ο Θεός: “Εις θεός” έλεγε “ούλος όρᾶ, ούλος δέ νοεῖ, ούλος δέ τ' ἀκούει”.

Πολλούς αιώνες νωρίτερα, πολλούς αιώνες πριν την εμφάνιση των Ιουδαίων στο ιστορικό σκηνικό τον 11^ο αιώνα πΧ, οι Ινδοάριοι ήδη μαζί με τους πολλούς θεούς των Ινδοευρωπαϊών αναφέρουν πως τα πάντα, όλα τα πλάσματα και όλα τα φαινόμενα της δημιουργίας, προέρχονται από το Ένα που υπάρχει πριν την εκδήλωση της δημιουργίας, πριν τη ζωή και τον θάνατο, τον χώρο και τον χρόνο. Αρκετοί ύμνοι στο πρώτο κείμενο της Βεδικής Παράδοσης, στον Rgveda όπως λέγεται, αναφέρονται σ' εκείνη την αρχέγονη Πρώτη Αιτία των πάντων: “Όντας Ένα έγινε πολλά”. Λένε ακόμα μερικοί Ύμνοι πως εκείνη η Πρώτη Αρχή, η ενιαία θεότητα, εισήλθε μέσα στον άνθρωπο και είναι ο Εαυτός του (Rgveda I.164.46, III.54.8, VIII.58.2, X.114.5 και X.129). Ενώ είναι Ένα, οι ποιητές τού δίνουν διαφορετικά ονόματα – Ίντρα, Άγκνη, Γιάμα κλπ.

Έτσι η ιδέα του Μονοθεϊσμού ανήκε στον ΠΙΕ πολιτισμό ευθύς εξαρχής αλλά ξεχάστηκε στις παραδόσεις των λαών με τους πολλούς θεούς. Είναι πιο εύκολο να λατρεύεις ένα θεό όπως ο Ζeus ή η Δήμητρα, που μπορείς να εικονίσεις, παρά το απροσδιόριστο Ένα που ο νους και οι αισθήσεις δεν μπορούν να συλλάβουν.

Βιβλιογραφία

- Edda* S. Sturluson 1996, London, Everyman, J. Dent.
- Feuerstein G., Frawley D., Kak S. 1995, *In Search of the Cradle of Civilization* Wheaton/Madras, Quest Books.
- Frawley D. & Rajaram N. 1997 *Vedic Aryans and the Origin of Civilization*, Delhi, Voice of India.
- Kazanas N. 2001, 'A new date for the *Rgveda*' στο *Journal of Indian Council for Philosophical Research* special issue, ed G. Pande.
- 2002 'Indigenous Indo-Aryans & the *Rgveda*' στο *Journal of IndoEuropean Studies* vol 30/ fall/Winter.
- Παυσανίου *Ἑλλάδος Περιήγησις* πολλές εκδόσεις.
- Renfrew C. 1989, *Archaeology and Language* Hammondsworth, Penguin Books.
- 1991 'Before Babel' στο *Cambridge Archaeological Journal* vol 1 (3-23).
- Trubetzkoy N.S. 1939, 'Gedanken über das Indogermanenproblem' in *Acta Linguistica* vol II (81-9).
- Ventris M. & Chadwick J. 1973 *Documents in Mycenaean Greek* Cambridge, Cambridge University Press.